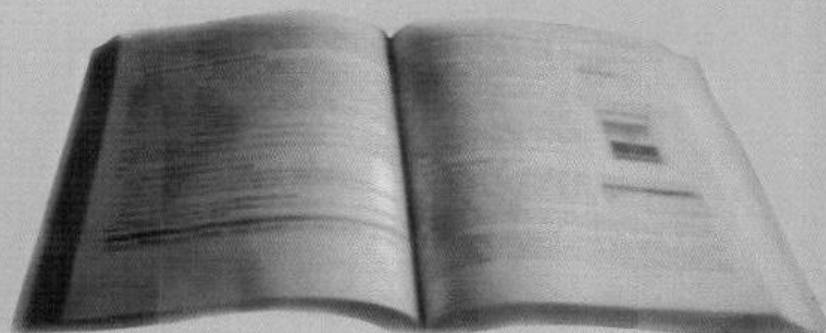

КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Б.Д. ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Педагогічна освіта: Теорія і практика

Психологія. Педагогіка

Збірник наукових праць
№ 4

Київ
2005

КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Б.Д. ГРІНЧЕНКА

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.

Психологія. Педагогіка.

Збірник наукових праць
№ 4

Київ
2005

Засновники:
Київський міський
педагогічний
університет імені
Б.Д. Грінченка

Інститут проблем
виховання АПН
України
Видається з
грудня 2001 р.

Реєстраційне
свідчення Державного
комітету
інформаційної
політики, телебачення
та радіомовлення
України КВ № 7080
від 19.03.2003

І.Д. Бех
Е.В. Белкіна
Н.М. Бібік
О.М. Біляєв
Т.В. Говорун
С.О. Караман
О.В. Караман
О.Л. Кононко
Н.В. Кудикіна
Н.Є. Миропольська
Ю.О. Приходько
О.Ю. Осадько
В.А. Семиченко
І.А. Слободянюк

Редакційна колегія

- доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України
- кандидат педагогічних наук, доцент
- доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України
- доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
- доктор психологічних наук, професор
- доктор педагогічних наук, професор
- кандидат педагогічних наук, доцент
- доктор психологічних наук, професор
- доктор педагогічних наук, професор
- доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
- доктор психологічних наук, професор
- кандидат психологічних наук, доцент
- доктор психологічних наук, професор
- кандидат психологічних наук, доцент

Рекомендовано вченою радою
КМПУ імені Б.Д. Грінченка
Протокол № 4 від 29.06.2005 року

УДК 37.013(082)
ББК 74.00я43
П – 24

Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія Педагогіка. Збірник наукових праць. № 4 / Редкол.: І.Д. Бех, Е.В. Белкіна, Н.М. Бібік та ін. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка 2005. – 180 с.

ISBN 966-7548-20-1

У збірнику наукових праць розглядаються актуальні проблеми сучасної психологічної і педагогічної науки в історичному, методологічному, методичному аспектах, підбиваються підсумки експериментальних психологічних та педагогічних досліджень.

ЗМІСТ

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Городнова Н.М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	5
Дятленко Н.М. РОЗВИТОК САМОПОВАГИ У ДІТЕЙ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ.....	10
Кікінежді О.М. ОСОБЛИВОСТІ МАСКУЛІННО-ФЕМІННОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ.....	15
Кудикіна Н.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	21
Маланьїна Т.М. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ ВЧИТЕЛІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ ПСИХОСОМАТИЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ.....	27
Мушкевич М.І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЛАГОПОЛУЧНОГО МОЛОДОГО ПОДРУЖЖЯ.....	31
Наїдьоноз М.І. ПАРИТЕТНІСТЬ СУБ'ЄКТНОСТІ ЯК РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ СКЛАДНО-КООРДИНОВАНOSTІ. ПОГЛЯД З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ.....	36
Наїдьонова Л.А. РЕФЛЕКСИВНИЙ КАПІТАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛЮДИНИ.....	59
Осадько О.Ю. МЕТОДИ ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКИ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	67
Обозова О.Д. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	73
Панок В.Г. ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	79
Сабол Д.М. СТОСУНКИ З ДОРΟΣЛИМИ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ ПІДЛІТКА.....	87
Стахневич В.І. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....	93
Тохтампаш О.М. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ДОШКІЛЬНОГО ТА ПОЧАТКОВОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОЗНАКАМИ ГІПЕРАКТИВНОСТІ ТА ДЕФІЦИТУ УВАГИ.....	96

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Барактян М.М. СПЕЦИФІКА ТВОРЧОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА.....	101
Битко С.Н., Фогт В.В., Кондак Н.М. ДІАГНОСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ГАНДБОЛІСТІВ В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОГО ПЕРІОДУ.....	107
Будій Н.Д. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ІНОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	110
Даниленко Н.М. НАСТУПНІСТЬ РОБОТИ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	114
Дига Т.Г., Радзівський П.О., Радзівська М.П. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРВАЛЬНОГО ГІПОКСИЧНОГО ТРЕНУВАННЯ У БІГУНІВ НА 200 ТА 400 М.....	119
Дика Н.М. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ЛІНІ ВОДИДАКТИКИ.....	124

Дика Н.М. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ЛІНГВОДИДАКТИКИ.....	124
Євещ С.В. ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ.....	128
Зюнькіна О.В. ПРОБЛЕМА ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ ПЕРШОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ (НІМЕЦЬКОЇ) МОВИ.....	133
Коваленко О.В. ПРОБЛЕМА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ У СПАДЩИНІ С.Ф. РУСОВОЇ І СЬОГОДЕННЯ.....	140
Мартинюк В.А. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ СУБ'ЄКТ – СУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ...	146
Неведомська Є.О., Маруненко І.М. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ.....	151
Потоп К.Л. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК УМОВА І ФОРМА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТА.....	159
Тимова Л.І. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	163
Удовиченко Л.М. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ СПРИЙНЯТТЯ І РОЗУМІННЯ УЧНЯМИ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ- ПЕРСОНАЖІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	171
Чернігівська Н.С. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ В САМООСВІТІ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	176

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ В САМООСВІТІ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ століття) наголошується на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовлених до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу [1, 8-10]. Значення цього посилюється тим, що вхід України в Європейський освітній простір, інтеграція нашої країни в світову спільноту підвищує попит на знання іноземної мови як засобу передачі інформації в усній і писемній формах комунікації. За таких умов підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови є нагальною проблемою сучасної педагогічної науки і практики, до вирішення якої значною мірою можна наблизитися за умов формування потреби в самоосвіті.

Метою статті є розкриття проблеми формування потреби в самоосвіті у майбутнього вчителя іноземної мови як складової професійної підготовки фахівця в умовах педагогічного університету.

Згідно до положень Болонського процесу про орієнтацію вищих навчальних закладів на кінцевий результат, постає необхідність у таких кадрах, які б не тільки були фахівцями у певній сфері діяльності, а й вільно користувались іншомовними інформаційними джерелами з метою самоосвіти. В умовах сьогодення важливим аспектом розвитку професійно спрямованої особистості майбутнього вчителя іноземної мови є формування потреби в самовдосконаленні на основі отриманих знань, саморозвитку, самоконтролю. Вирішення даної проблеми покладається на педагогічні кадри, покликані сформулювати потребу в самоосвіті у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах вищого навчального закладу освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питанням професійної підготовки майбутнього вчителя приділяється значна увага (О.О. Абдуліна, А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, В.І. Бондар, І.А. Зязюн, В.А. Кан-Калік, О.М. Пекоті, Л.П. Пуховська, О.Я. Савченко, В.А. Ссмиченко та інші); впровадження акмеологічного підходу в систему професійної підготовки педагогічних кадрів розглядається в працях Г.С. Данилової, З.Ф. Сіверс, В.О. Сластьоніна, О.І. Щербакової та інших.

Поділяючи погляди на підвищення професійної компетенції та кваліфікації майбутніх вчителів зарубіжних авторів (Д. Хопкінс, Дж. Річардс та інші), зазначають важливість досліджень вітчизняних науковців щодо удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у вищих педагогічних закладах освіти: О.Б. Бігич (вдосконалення професійних умінь майбутніх вчителів англійської мови), Г.О. Китайгородська, П.К. Склярєнко (методи інтенсивного навчання іноземних мов), В.М. Плахотник, Г.В. Рогова (професійна підготовка майбутніх вчителів англійської мови в початкових класах).

У психологічній, соціологічній та філософській літературі подається визначення поняття потреби та мотиваційної сфери особистості (І.В. Бестужев-Лада, О.І. Вишнін, Л.М. Коган, Р.С. Немов, Д.М. Узнадзе, А. Маслоу та інші).

У дидактиці й методиці вищої школи існують праці, автори яких порушували проблеми організації самостійної роботи студентів (В.Б. Бондарєвський, А.А. Вербицький, С.У. Гончаренко, В.А. Козаков, М.Д. Нікандров), підходи до організації самостійної пізнавальної діяльності студентів (Ю.К. Бабанський, С.Г. Заскалет).

І.Я. Лернер, В.О. Онищук, П.І. Підкасистий, М.М. Скаткін, В.Л. Шатуновський, М.Д. Ярмаченко).

Окремі аспекти зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутнього педагога висвітлено у роботах Н.В. Абашкіної, Т.С. Кошманової, М.П. Леценко, Л.П. Пуховської.

У своєму дослідженні ми спираємось на думку С.У. Гончаренко, що самоосвіта є невід'ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, що сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань. Вчений наголошує, що основним засобом самоосвіти є самостійне вивчення літератури. Відповідно самоконтроль і самовиховання тісно пов'язані з самоосвітою. Самоконтроль як усвідомлювана регуляція людиною своєї поведінки та діяльності для відповідності результатів поставленим цілям, вимогам, нормам, правилам є важливим засобом розумового та морального самовдосконалення особистості [3, 296].

Розглядаючи доцільність впровадження акмеологічного підходу в систему професійної підготовки педагогічних кадрів, З.Ф. Сіверс наголошує, що саме засобами самоконтролю, самокорекції, самонавчання та самоосвіти здійснюється саморозвиток людини [5, 83-84].

На нашу думку, самовиховання як систематична й свідомо діяльність людини спрямоване на вироблення в собі бажаних фізичних, розумових, моральних, естетичних якостей, позитивних рис волі й характеру.

Отже, робимо висновок про можливість формування потреби в самоосвіті, яка нерозривно пов'язана з формуванням потреби в самовихованні та саморозвитку. Адже саме наявність цих рис є цінним важелем у розвитку особистості майбутнього вчителя іноземної мови.

Поділяючи погляд М.Г. Галузінської на самоосвіту як неперервну діяльність вчителя (що включає науково-дослідну роботу по певній проблемі, відвідування бібліотек, теоретичну розробку і практичну апробацію різних форм уроків), вважаємо, що потребу в самоосвіті слід формувати у студента, коли він під час навчального процесу зустрічається з такими елементами науково-методичної діяльності: аналіз літературних джерел, оформлення рефератів, написання курсових робіт та дипломних проектів [2, 7].

Потреба в самоосвіті у майбутнього вчителя іноземної мови є поштовхом до самостійної діяльності. При правильному педагогічному спрямуванні та вихованні через різноманітні мотиви діяльності ця потреба стане однією з головних рис майбутнього професіонала.

У працях педагогів та психологів (О.М. Леонтьєва, А.К. Маркової, Р.С. Немова та інших) потреби особистості та їх класифікація нерозривно пов'язані з мотивацією діяльності особистості. Вчені стверджують, що чим більше у людини різних мотивів, потреб і цілей, тим більш розвинена її мотиваційна сфера, предмет потреби є мотивом діяльності, який зумовлює і спрямовує діяльність суб'єкта.

Грунтовно розкрити питання мотивації діяльності особистості дають нам можливість роботи А. Маслоу. Відповідно до його теорії, евристичне значення має виділення двох типів мотивації: *подолання дефіциту* та *прагнення до розвитку*. Ці типи мотивації пов'язані з категоріями „задоволення” і „незадоволення”. Отже, мотивація подолання дефіциту спрямована на зміну наявних умов, що сприймаються студентом як носії фрустрації, неприємностей, які породжують напруження і збільшують потребу в саморозвитку [8].

Слідом за С.Г. Заскалетою, зазначаючи нерозривність та взаємопов'язаність потреб і мотивів, слід сказати про високий мотиваційний настрій студентів, який забезпечує розкриття мети навчально-пізнавальної діяльності. С.Г. Заскалета справедливо вважає,

що формування мотиваційно-емоційної сфери в процесі вивчення іноземної мови дуже важливе. У своїй практичній діяльності викладачі іноземної мови в педагогічному університеті використовують положення про те, що для визначення мотивів навчання іноземної мови важливо, насамперед, встановити, яким людським потребам може відповідати вивчення предмету. Серед цих потреб С.Г.Заскалета виділяє потребу комунікації в іншомовному середовищі, необхідність отримання інформації, потребу в більш глибокому пізнанні дисципліни, у культурному саморозвитку особистості тощо [4, 26-30].

На думку В.Ю.Стельнікова, студент, який йде шляхом самореалізації власного потенціалу, тобто має потребу в самоосвіті та розвинену відповідно мотиваційну сферу, насолоджується самим життям і всіма його позитивними моментами, в той час, як більшість студентів, що не мають певної вмотивованості дій, відповідно самоосвіта та саморозвиток не є їх метою, насолоджуються окремою миттю тріумфу чи досягненням мети, тобто мотивом діяльності є отримання високого балу, а не знань. Ця внутрішня самодостатність життя частково пояснюється первинною радістю самого процесу розвитку [6, 151-156].

Отже, сформувати потребу в самоосвіті у майбутнього вчителя іноземної мови можна за умови усвідомленого ставлення студентів до самоосвіти як невід'ємної складової їх професійної підготовки.

Для майбутнього вчителя іноземної мови необхідно сформувати потребу в самоосвіті на основі основного виду діяльності студентів-філологів – опанування новими знаннями, більшу частину відведеного на певну дисципліну часу працюючи самостійно під спрямовуючим керівництвом викладача. У нашому дослідженні ми визначаємо *потребу в самоосвіті майбутнього вчителя іноземної мови* як внутрішній стан особистості, який спонукає її до свідомого інтелектуального розвитку, професійної самоактуалізації та самовдосконалення.

Формування потреби в самоосвіті у майбутнього вчителя іноземної мови розглядається, як створення у навчально-виховному процесі педагогічного університету таких психолого-педагогічних умов, які полегшують та сприяють навчальній діяльності студентів, спрямованій на поповнення фахових знань і професійне вдосконалення майбутнього вчителя засобом організації самоосвітньої діяльності.

Досвід педагогічної діяльності показує, що важливого значення набувають розроблені з метою оптимізації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання та підвищення щільності практичних занять методичні рекомендації щодо написання творчих робіт, виконання тестових завдань, використання нового лексичного матеріалу, домашнього читання, перегляду кінофільмів англійською мовою, виконання курсових робіт та дипломних проектів тощо. Також виключного значення в формуванні потреби в самоосвіті у майбутнього професіонала набуває особистий приклад викладача. Саме тому спільні відвідування бібліотек, волонтерських організацій, екскурсії до фондів міжнародних інформаційних джерел, впровадження інноваційних технологій навчання, користування комп'ютерною мережею Інтернет може слугувати прикладом умотивованої самоосвітньої діяльності. Отже, комплекс вищезгаданих засобів задовольняє інтелектуальні потреби майбутнього вчителя іноземної мови. Формування однієї з них ми ставимо на меті свого дослідження – формування потреби в самоосвіті.

Таким чином, на сучасному етапі інтеграції України в європейський освітній простір особливого значення набуває професійна підготовка майбутніх вчителів іноземної мови за умови формування у них потреби в отриманні нових знань, самовдосконаленні, самоактуалізації та самоосвіті.

Разом з тим, дана стаття не є вичерпним вирішенням порушеного питання і проблема потребує подальшого наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття). Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.93 р., № 896. – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
2. Галузінська М.Г. Самоосвіта – один із шляхів підвищення професійної майстерності педагога: Навчально-методичний посібник; – Чернівці: Зелена Буковина, 2004. – 9 с.
3. Голчаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Заскаліста С.Г. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови // Педагогічний процес: теорія і практика // Збірник наукових праць. – 2002. – Випуск 2. – С. 26-30.
5. Сіверс З.Ф. Психологічні проблеми акмеології // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7. – № 2. – С. 83-87.
6. Стельніков В.Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. – Кн. 1. – С. 151-156.
7. Узнадзе Д.Н. Психологические проблемы мотивации поведения человека – М.: Просвещение, 1969. – 122 с.
8. Maslow A.H. *Motivation and Personality*. – New York, 1954. – P. 206.

Черниговская Н.С. К проблеме формирования потребности в самообразовании у будущего учителя иностранного языка.

В статье поданы определения самообразования, потребности в самообразовании будущего учителя иностранного языка. Рассматриваются вопросы определения интеллектуальных потребностей человека и возможности педагогического влияния на их формирование. Подан комплекс методов, способствующих решению студентами познавательных задач, креативному развитию личности. В выводах говорится о необходимости формирования потребности в самообразовании у будущего учителя иностранного языка.